

Expertisecentrum Valpreventie Vlaanderen (EVV)

Eindrapport

Derde werkjaar 2011

Milisen, K., Vlaeyen, E., Leysens, G., Van der Elst, E., Dejaeger, E.

In opdracht van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, afdeling Welzijnszorg

Inhoudsopgave

OVERZICHT WERKGROEPEN EVV	3
RESULTATEN EVV: WERKJAAR 2011	5
1 RESULTAATSGBIED 1: VERSTREKKEN VAN INFORMATIE & ADVIES	6
1.1 THUISWONENDE OUDEREN	6
1.1.1 Algemene gezondheidspromotie met focus op valpreventie	6
1.1.2 Val- en fractuurpreventie bij thuiswonende ouderen met verhoogd risico.....	12
1.2 OUDEREN IN DE RESIDENTIËLE ZORG.....	15
2 RESULTAATSGBIED 2: ONTWIKKELEN VAN METHODIEKEN & MATERIALEN.....	16
2.1 THUISWONENDE OUDEREN	16
2.1.1 Algemene gezondheidspromotie met focus op valpreventie	16
2.1.2 Val- en fractuurpreventie bij thuiswonende ouderen met verhoogd risico.....	18
2.2 OUDEREN IN DE RESIDENTIËLE ZORG	19
3 RESULTAATSGBIED 3: ONDERSTEUNEN VAN DE IMPLEMENTATIE VAN METHODIEKEN & MATERIALEN	21
3.1 THUISWONENDE OUDEREN	21
3.1.1 Algemene gezondheidspromotie met focus op valpreventie	21
3.1.2 Val- en fractuurpreventie bij thuiswonende ouderen met verhoogd risico.....	26
3.2 OUDEREN IN DE RESIDENTIËLE ZORG	31
CONVENANTHOUDERS 2011	32

Overzicht werkgroepen EVV

Om de doelstellingen van het EVV te concretiseren voor zowel de thuis- als residentiële setting, werd ook in 2011 gewerkt met verschillende werkgroepen, waarin zowel convenanthouders als externe partners deelnamen:

Thuissetting:¹

Werkgroep Algemene Bevolking: uitwerken van een sensibilisatiecampagne en –strategie in Vlaanderen. Volgende partners ondersteunden het EVV bij de realisatie van de activiteiten van deze werkgroep: de convenanthouders, Rode Kruis, VIGeZ, VVDG, Logo's, SEL's, Axxon, Vlaamse Ouderenraad, PVI, CM, Liberale mutualiteit en VNZ.

Werkgroep draaiboek zorgpad: ontwikkelen van het 'Draaiboek Zorgpad Valpreventie' met het oog op het bevorderen en ondersteunen van de multidisciplinaire samenwerking en de implementatie van de praktijkrichtlijn 'Valpreventie bij thuiswonende ouderen: Praktijkrichtlijn voor Vlaanderen' in het praktijkveld. Volgende partners ondersteunden het EVV bij de realisatie van de activiteiten van deze werkgroep: de convenanthouders, Rode Kruis, VVDG, Logo's, SEL's, Axxon en Seniorama.

Werkgroep poetsvermaat: op punt stellen van vormingspakketten valpreventie voor poetshulp, verzorgenden en maatschappelijk werkers (o.b.v. bestaande pakketten in Vlaanderen). Volgende partners ondersteunden het EVV bij de realisatie van de activiteiten van deze werkgroep: VIGeZ, Rode Kruis, VVDG en Logo's.

Werkgroep mantelzorg: uitwerken van een strategie ter sensibilisatie van mantelzorgers. Volgende partners ondersteunden het EVV bij de realisatie van de activiteiten van deze werkgroep: VIGeZ, Rode Kruis, VVDG, Logo's, SEL's, Vlaamse Ouderenraad en Seniorama.

Werkgroep financiering: opmaken van een overzicht m.b.t. kostenraming en randvoorwaarden voor extra vergoedingsmogelijkheden ter vergoeding van gezondheidszorgwerkers. Volgende partners ondersteunden het EVV bij de realisatie van de activiteiten van deze werkgroep: de convenanthouders, FSMB en Wit-Gele Kruis.

Werkgroep indicatorenset: ontwikkelen van een indicatorenset voor de registratie van valpreventiemaatregelen in de thuiszorg. Volgende partners ondersteunden het EVV bij de realisatie van de activiteiten van deze werkgroep: de convenanthouders, VIGeZ, Logo's, SEL's, Axxon en Dr. Jan Walraet.

---

¹ VIGeZ= Vlaams Instituut voor Gezondheidspromotie en Ziektepreventie; VVDG= Vereniging van diensten voor gezinszorg; Logo= Lokaal Gezondheidsoverleg; SEL= Samenwerkingsinitiatief Eerstelijnsgezondheidszorg; PVI= Provinciaal Veiligheidsinstituut; CM= Christelijke Mutualiteit; VNZ= Vlaams Neutraal Ziekenfonds; FSMB= Federatie van Socialistische Mutualiteiten van Brabant; VVSG= Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten vzw.

Residentiële setting:²

Werkgroep residentiële zorg: ontwikkelen en implementeren van 'Valpreventie in Woonzorgcentra: Praktijkrichtlijn voor Vlaanderen'. Volgende partners ondersteunden het EVV bij de realisatie van de activiteiten van deze werkgroep: de convenanthouders, VVSG, VVDG, Ferubel, FOS, Zorgnet Vlaanderen, Creatagus, vzw Rusthuizen Zusters van Berlaar en Axxon.

---

² VVSG= Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten vzw; VVDG= Vereniging van diensten voor gezinszorg; Ferubel= Federatie van Rusthuizen van België; FOS= Federatie Onafhankelijke Seniorenzorg.

Resultaten EVV: Werkjaar 2011

Het eindrapport 2011 is gebaseerd op het jaarplan 2011, en wordt opgedeeld volgens de 3 resultaatsgebieden, zoals weergegeven in het convenant:

- 1) Het verstrekken van informatie en advies
- 2) Het ontwikkelen van methodieken en materialen
- 3) Het ondersteunen van de implementatie van methodieken en materialen

Per resultaatsgebied wordt een onderscheid gemaakt tussen de setting thuiszorg en residentiële zorg. Voor elk onderdeel worden de doelstellingen en het actieplan voor 2011 vermeld en een overzicht gegeven van de bereikte resultaten. Doorheen het jaarrapport wordt er regelmatig verwezen naar 'appendix'. In het bijhorend document 'appendix' vindt u een gedetailleerd overzicht van de activiteiten en initiatieven van het EVV waarnaar verwezen in dit document.

1 Resultaatsgebied 1: Verstrekken van informatie & advies

1.1 Thuiswonende ouderen

1.1.1 Algemene gezondheidspromotie met focus op valpreventie

Algemene gezondheidspromotie gericht naar de algemene bevolking
--

Doelstelling

De doelstelling voor 'het verstrekken van informatie en advies' gericht naar de algemene bevolking, zoals opgesteld in 'Valpreventie bij thuiswonende ouderen: Praktijkrichtlijn voor Vlaanderen', is dat de algemene bevolking zich bewust is over valproblematiek en valpreventie.

Actieplan

Het verder sensibiliseren van vitale en gezonde thuiswonende ouderen in Vlaanderen is een opdracht voor 2011. Net zoals in de vorige werkjaren, wordt ook in 2011 meegewerkt met externe organisaties om valpreventie in de kijker te plaatsen. Meer concreet betreft dit het geven van infosessies, de stimulatie van de valbus, samenwerking met de media, het bijwonen of ondersteunen van seniorenbeurzen, ...

Resultaten

- Tijdens de jaarlijkse **Wintermeeting** (25-02-2011) was het EVV aanwezig met een infostand met folders ('Zelfstandig thuis wonen, iets voor u!'; 'Het autootje van uw kleinzoon kan gevaarlijker zijn dan het verkeer'), posters ('Werking EVV'; 'Valpreventie bij thuiswonende ouderen: Praktijkrichtlijn voor Vlaanderen', zie appendix 1) en mondelinge toelichting bij vragen.
- Het EVV was aanwezig tijdens de **REVA informatiebeurs** (5/6/7-05-2011) met een infostand met folders ('Zelfstandig thuis wonen, iets voor u!'; 'Het autootje van uw kleinzoon kan gevaarlijker zijn dan het verkeer'), posters ('Werking EVV'; 'Valpreventie bij thuiswonende ouderen: Praktijkrichtlijn voor Vlaanderen', zie posters in appendix 1), mondelinge toelichting bij vragen en een dagelijkse presentatie over valpreventie in de thuissetting (zie presentatie in appendix 1).
- Het EVV stelde een **artikel** op i.s.m. Logo's Limburg, m.b.t. sensibilisatie van de algemene bevolking in kader van valpreventie, dat gepubliceerd werd in het lifestylemagazine '**Content**' van de Provincie Limburg en de Logo's (zie artikel in appendix 1).
- Het EVV stelde een **artikel** op m.b.t. sensibilisatie van de algemene bevolking in het kader van valpreventie, dat gepubliceerd werd in '**Actueel**', het driemaandelijks informatieblad van de Vlaamse Ouderenraad (zie artikel in appendix 1).
- Op initiatief van het EVV en VIGeZ, in samenwerking met Logo's, werd vanuit de werkgroep 'Algemene Bevolking' besloten dat het, in het kader van sensibilisatie van de algemene bevolking, zeer zinvol is om de '**Week van de Valpreventie**' (WvdV) uit te breiden vanuit West-Vlaanderen naar gans Vlaanderen. De WvdV werd reeds 2 jaar met succes door Logo's en SEL's in West-Vlaanderen georganiseerd. De WvdV staat gepland

van **23-27 april 2012**. Tijdens deze week zullen de krachten van iedereen die in contact komt met 65-plussers gebundeld worden om éénzelfde boodschap naar buiten te dragen. Dit met als doel iedereen op dezelfde lijn te krijgen, eenduidige informatie te verschaffen m.b.t. val- en fractuurpreventie en bestaande methodieken in een gestructureerd geheel aan te bieden. De WvdV krijgt concreet vorm via aanbieden van vormingspakketten, inspirerende bundels, ludieke acties zoals o.a. een valparcours voor zorgverleners, affiches, valbus, valquiz, ... Jaarlijks zal een andere impuls in kader van valpreventie gegeven worden. In 2012 zal de focus op de residentiële setting liggen, in kader van de publicatie van de nieuwe praktijkrichtlijn: 'Valpreventie in Woonzorgcentra: Praktijkrichtlijn voor Vlaanderen'.

- In kader van de **WvdV** werden er in 2011 reeds verschillende **voorbereidingen** getroffen door de werkgroep Algemene Bevolking, waarvan EVV, VIGeZ en de Logo's als afgevaardigden optraden. Er werden al een aantal administratieve taken opgenomen, zoals het communiceren van de WvdV naar de partners, opstellen van een sponsordossier voor eventuele bijkomende financiering, ... Verder werd er reeds gestart met het updaten en ontwikkelen van de te gebruiken materialen en activiteiten tijdens de WvdV. Het EVV stimuleerde en informeerde reeds de betrokken partners om de WvdV aan te grijpen als sensibilisatiestrategie in kader van valpreventie (zie ook 3.1.1).
- De '**Valbus**' werd in 2011 overgenomen door de Christelijke Mutualiteit (CM) en Ziekenzorg CM. Het EVV leverde een bijdrage bij de heropstart en inhoudelijke update van de valbus (zie ook 3.1.1). Het EVV promootte en informeerde de algemene bevolking over de werking van de valbus via communicatie met intermediairen, antwoorden op helpdeskvragen, enz. Prof. Milisen werd gevraagd om de persconferentie m.b.t. valbus op 15-12-2011 mee te ondersteunen (zie presentatie in appendix 1). In het kader van de opstart van de valbus verscheen er in de CM krant een **artikel** m.b.t. perscampagne 'Sterker met steun: CM laat je niet vallen', (artikel, zie appendix 1).
- Het EVV voerde een **interview** met Ruth Van Caekenberghe met als doel het sensibiliseren van ouderen en hun omgeving. Dit interview gaf aanleiding tot de reportage 'Trap niet in de val', dat gepubliceerd werd in '**Moment**', het ledenblad van de Christelijke Mutualiteit Waas en Dender. (zie artikel in appendix 1).
- Vanuit het project **Sociaal Brussel online** wordt gratis eenvoudige en snelle toegang geboden tot alle Nederlandstalige, Franstalige en tweetalige organisaties actief in de Brusselse welzijns- en gezondheidsector. Het EVV bezorgde een voorstellingsfiche met activiteiten, doelgroep, werkgebied en contacten (zie appendix 1), welke beschikbaar is op hun website: <http://www.sociaalbrussel.irisnet.be/>.
- Het EVV wisselde gedachten uit met het woonzorgcentrum de Hazelaar in verband met het project '**dichtbij zorg op afstand**' in kader van protocol-3-projecten. De Hazelaar en het Wit-Gele Kruis van Antwerpen willen via dit project mantelzorgers ondersteunen met herinneringstelefoontjes. Hulpverleners organiseren de dag van de persoon die hulp nodig heeft: ze bellen om hem of haar aan belangrijke taken en afspraken te herinneren. Daarnaast dacht het EVV mee na over de mogelijkheden tot integratie van valpreventie in het project. (Projectbespreking op 17-06-2011 en telefonische overlegmomenten).
- Door de referentiepersonen van het EVV werden infosessies aan senioren gegeven te Brasschaat, DC Vesalius (21-02-2011 en 04-04-2011); te Galmaarden, Ziekenzorg CM (24-03-2011); te Turnhout, Lokaal Dienstencentrum 'Albert Van Dijck' (19-05-2011); te Roeselare, Dienstencentrum en het sociaal huis welwel (5-10-2011); te Genk, 50+ beurs (14,15,16/10/2011); te Oosterzele, Rode Kruis (18-10-2011); te St. Andries Brugge,

Welzijnsconsortium Zuid- West-Vlaanderen, SEL's en Logo's West-Vlaanderen en Provinciebestuur West- Vlaanderen (10-11-2011); te Borgerhout, DC Den Bleek (18-11-2011); te Nieuwpoort, OCMW (18-11-2011) en te Gent, Vlaams Patiëntenplatform (28-11-2011).

- De website van de **sensibilisatiecampagne Vermijd Vallen** werd vanuit het EVV verder gepromoot, o.a. in kader van vragen naar informatie en materialen (folders, filmpjes, ...).

Algemene gezondheidspromotie gericht naar professionelen en organisaties in de welzijns- en gezondheidszorg

Doelstellingen

De doelstellingen voor 'het verstrekken van informatie en advies' naar professionelen en organisaties in de welzijns- en gezondheidszorg voor 2011 zijn dat professionelen en organisaties:

- het belang van valproblematiek kennen;
- het bestaan en de inhoud van gezondheidspromotie met de focus op valpreventie bij ouderen, en de link naar val- en fractuurpreventie voor thuiswonende ouderen met verhoogd risico kennen;
- weten waarvoor het Expertisecentrum Valpreventie Vlaanderen staat.

Actieplan

In het werkjaar 2011 zullen 4 regionale infosessies gegeven worden. Deze infosessies hebben als doel het EVV en haar aanbod bekend te maken bij de verschillende welzijns- en gezondheidszorgwerkers en gezondheidsorganisaties, de referentiepersonen en hun werking te promoten en de gezondheidszorgorganisaties aan te sporen om de methodieken en materialen van het EVV te integreren in het eigen zorgbeleid. Er zal contact opgenomen worden met de Logo's en SEL's om deze regionale infosessies af te stemmen op de lokale werking van de Logo's en de SEL's.

De website www.valpreventie.be wordt systematisch aangevuld en geüpdatet.

De helpdeskfunctie van het EVV wordt verder gezet. Bij het beantwoorden van de helpdeskvragen zullen, naast de convenanthouders, ook de referentiepersonen actief betrokken worden.

Het EVV voert gegevens toe in de CIRRO databank en houdt deze up to date.

Daarnaast zal valpreventie in de kijker worden geplaatst door mee te werken met externe organisaties of initiatieven. Waar mogelijk zal worden meegewerkt aan initiatieven zoals:

- lessen aan universiteiten en hogescholen,
- nationale en internationale congressen,
- publicaties in wetenschappelijke en andere tijdschriften, ...

Resultaten

- Voor het aanbieden van de **infosessies** t.a.v. intermediairen en professionele zorgverleners werden alle logocontactpersonen aangesproken. In totaal werden er 2 infosessies gegeven:
  - o i.s.m. Logo Brussel (27-09-2011) (zie presentatie in appendix 1).
  - o i.s.m. Logo Limburg (17-11-2011) (zie presentatie in appendix 1). In Limburg omvatte de infosessie een luik over het EVV en een luik over het netwerk valklinieken. Er waren 51 personen aanwezig, voornamelijk ergotherapeuten, kinesitherapeuten en OCMW-medewerkers. De infosessie werd over het algemeen goed (88%) en inhoudelijk interessant (81%) bevonden. Tijdens deze infosessie werd tevens navraag gedaan m.b.t. de praktijkrichtlijn voor de thuissetting en de referentiepersonen valpreventie in de regio. De praktijkrichtlijn werd bij 36% van de aanwezigen reeds toegepast. Reden van niet toepassing waren voornamelijk onbekendheid en gebrekkige kennis. Slechts 20% kent de referentiepersonen uit hun regio, en slechts 16% was op de hoogte van de werking van onze referentiepersonen. Toekomstgericht gaf 78% aan een vorming over valpreventie te willen organiseren.
  - o In samenspraak met de overige Logo's werd beslist de infosessie naar 2012 uit te stellen. De infosessies kunnen dan worden gekaderd binnen de hernieuwde opstart van BOEBS en de Week van de Valpreventie (zie 2.1.1).
- De **website** www.valpreventie.be werd systematisch geüpdatet op 10-08-2011 (zie document in appendix 3), en doorheen het jaar i.f.v. kleine aanpassingen. Tijdens deze update werden de gewijzigde links naar externe websites geupdated, werden bij de opgesomde referenties, daar waar mogelijk, links aangebracht naar Pubmed, werden foto's van de referentiepersonen toegevoegd in kader van verdere bekendmaking (zie voorstelling referentiepersonen in appendix 3), werden de 'veel gestelde vragen' geupdated en aangevuld en werd de agenda met data van geplande vergaderingen aangevuld.
- Tussen 1 januari en 31 december 2011 werden er **132 helpdeskvragen** gesteld: 47 vragen voor de thuissetting, 19 voor de residentiële setting, 15 voor de ziekenhuissetting, 29 omtrent externe deelname (zie onderstaand) van het EVV en 22 rond variërende onderwerpen, zoals hulpmiddelen, literatuur, vormingen, e.a.. Binnen elke categorie zijn er verschillende subcategorieën waaronder vb. inhoudelijk advies verlenen (28 vragen), sensibilisatiecampagne en informatiematerialen (21 vragen), praktijkrichtlijnen (9 vragen), ... De gemiddelde tijd om een antwoord te geven bedroeg 9 dagen (zie appendix 3).
- Helpdeskvragen omtrent externe deelname:
  - o Vraag vanuit de Liberale Mutualiteit omtrent het nalezen van artikels over valpreventie voor het ledenblad, gezondheidsnieuwsbrief & website.
  - o Vraag tot nalezen van een checklist rond valpreventie binnen het provinciaal proefproject "veilig thuis bij 65+", vanuit Logo Oost-Brabant (zie 3.1.1).
  - o Artikel m.b.t. sensibilisatie van de algemene bevolking opgesteld i.s.m. Logo's Limburg, gepubliceerd in het lifestyle magazine 'Content' van de Provincie Limburg en de Logo's (zie 1.1.1).
  - o Artikel m.b.t. sensibilisatie van de algemene bevolking gepubliceerd in 'Actueel', het driemaandelijks informatieblad van de Vlaamse Ouderenraad (zie 1.1.1).

- o Overlegmoment (17-06-2011) omtrent het project 'dichtbij zorg op afstand' in kader van protocol-3-projecten met het woonzorgcentrum De Hazelaar (zie 1.1.1).
  - o Verschillende helpdeskvragen i.v.m. inhoudelijke ondersteuning bij de herlancering van de Valbus door de CM (zie 3.1.1).
  - o Deelname aan de middag(pers)conferentie (15-12-2011) van de Valbus (zie 1.1.1).
  - o Inhoudelijke ondersteuning van het projectplan valincidentiëmeting Wit-Gele Kruis Limburg naar aanleiding van de vraag van Vincent Moermans (referentiepersoon EVV) (zie 0).
- De **CIRRO databank** werd in mei 2011 geüpdatet. Verder werden er ter voorbereiding van de 'Week van de Valpreventie' en de publicatie van de nieuwe praktijkrichtlijn 'Valpreventie in Woonzorgcentra, Praktijkrichtlijn voor Vlaanderen', reeds documenten voorbereid voor de aanvulling van de CIRRO databank, die in 2012 zullen worden toegevoegd.
- **Presentaties op congressen-symposia-studiedagen:**
- o Verzorgd door Prof. Koen Millisen:
    - Een nieuwe praktijkrichtlijn voor de residentiële ouderenzorg in Vlaanderen. Lezing op uitnodiging Congres kinesitherapie in de ouderenzorg. Sint Niklaas, 25 november 2011–en VUB Jette, 09 december 2011;
    - Valpreventie bij ouderen, wat werkt en wat niet. Lezing op uitnodiging KU Leuven postacademische vorming handrevalidatie: osteoporotische polsfracturen en valincidenten. Leuven, 26 november 2011;
    - Valpreventie in de residentiële setting: is preventie mogelijk. Lezing op uitnodiging IPVK 2011 Symposium Geriatrie, Revalidatiewetenschappen en Kinesitherapie UGent. Gent, 26 mei 2011;
    - Fixatiebeleid en valproblematiek. Lezing op uitnodiging IPVK 2011 Symposium Geriatrie, Revalidatiewetenschappen en Kinesitherapie UGent. Gent, 26 mei 2011;
    - Vallen: blijf er even bij stilstaan. lezing op uitnodiging door Woonzorgcentrum Zoniën. Tervuren, 28 april 2011;
    - Valpreventie in de residentiële setting: Wat werkt en wat niet?. Lezing op uitnodiging op avondseminarie dienst Traumatologie, UZ Leuven. Leuven, 7 april 2011;
    - Is implementatie van innovatieve zorgmodellen überhaupt mogelijk? De casus valpreventie. Lezing op uitnodiging studiedag Thuiszorg: zorgen voor morgen, K.U.Leuven permanente vorming. Leuven, 5 april 2011;
    - Klinische aspecten van vrijheidsbeperkende maatregelen. Lezing op uitnodiging congres 'Indicatoren m.b.t. de kwaliteit van de verpleegkundige activiteit', FRKVA FOD Volksgezondheid. Brussel, 3 maart 2011;
    - Fixatie-arm beleid: waar staan we?. Lezing op uitnodiging congres 'Fixatie blijft boeien', NVKVV regio Antwerpen. Wilrijk, 24 februari 2011.
    - Prevention of falls in older persons. Invited lecture by School of Nursing at University of Lleida. Lleida, Spain, 1 March 2011.
  - o Verzorgd door Ellen Vlaeyen: Fall prevention. Invited lecture, Global Nurse Symposia Haemophilia, Zurich, 6 April, 2011.
- **Vormingen t.a.v. studenten**
- o Verzorgd door de referentiepersonen van het EVV:
    - KU Leuven, 8e en 9e jaar huisartsgeneeskunde (10-05-2011), te Leuven;

- KU Leuven, 7e jaar huisartsgeneeskunde (17-05-2011), te Roeselare;
- studenten HBO verpleegkunde (04-02-2011), IC Dien, te Roeselare;
- studenten Bachelor in de geriatrische gezondheidszorg Katho (01-03-2011), te Roeselare;
- studenten Bachelor in de verpleegkunde Lessius (20-09-2011), te Mechelen;
- studenten Bachelor in de geriatrische gezondheidszorg KHK (22-09-2011), te Lier;
- studenten Bachelor in de geriatrische gezondheidszorg PHL (22-11-2011), te Hasselt;
- studenten bachelor in de ergotherapie (28-11-2011), te Kortrijk.
- Verzorgd door de medewerkers van het EVV, Joke Coussement en Ellen Vlaeyen, werd aan studenten KU Leuven Master Verpleeg- en Vroedkunde een les gegeven m.b.t. valpreventie, in kader van het vak 'Ouderenzorg, deel 2' (07-12-2011).
- Verzorgd door Prof. Dr. Eddy Dejaeger:
  - KU Leuven, 2^e Master Geneeskunde: "Vallen bij ouderen" (31-3-2011 en 2-5-2011);
  - KU Leuven, 2e Master Geneeskunde: "Verdere uitdieping van de valproblematiek" (28-3-2011 en 4-4-2011).
- Het EVV stelde een **informatiebrief voor het onderwijs** op, welke via mail in februari 2012 zal bezorgd worden aan Vlaamse hogescholen en universiteiten met opleidingen geneeskunde (huisarts), kinesitherapie, ergotherapie en verpleegkunde. Dit ter verdere bekendmaking van het aanbod van vormingen gegeven door de referentiepersonen van het EVV (zie brief in appendix 1).
- Het EVV nam contact op met Nancy De Nyn, stafmedewerker Domus Medica, in het kader van het ter beschikking stellen van folders en posters m.b.t. de sensibilisatiecampagne Vermijd Vallen, tijdens hun '**Dag van de huisarts**' (15-10-2011).

1.1.2 Val- en fractuurpreventie bij thuiswonende ouderen met verhoogd risico

Val- en fractuurpreventie gericht naar HA, Kine, VP, Ergo

Doelstellingen

De doelstellingen voor 'het verstrekken van informatie en advies' naar de referentiepersonen zijn:

- de referentiepersonen kennen de nieuwe praktijkrichtlijn 'Valpreventie bij thuiswonende ouderen: Praktijkrichtlijn voor Vlaanderen';
- de referentiepersonen worden geüpdatet in verband met het 'Draaiboek Zorgpad Valpreventie', en 'Valpreventie in Woonzorgcentra: Praktijkrichtlijn voor Vlaanderen'.

Actieplan

Doorheen het werkjaar 2011 zullen de referentiepersonen geüpdatet worden in verband met het 'Draaiboek Zorgpad Valpreventie', en 'Valpreventie in Woonzorgcentra: Praktijkrichtlijn voor Vlaanderen'. Naast deze update zullen aan de referentiepersonen interviews, alsook bijkomende opleidingen georganiseerd worden. Bovendien zullen de referentiepersonen vanaf 2011 actiever betrokken worden bij het beantwoorden van helpdeskvragen, en wordt het discussieforum voor de referentiepersonen verder gezet in 2011.

Resultaten

- In 2011 werden 3 **interview- en opleidingsmomenten** georganiseerd voor de referentiepersonen (voor meer details, zie 0), waarin o.a. het 'Draaiboek Zorgpad Valpreventie' en de praktijkrichtlijn 'Valpreventie in Woonzorgcentra: Praktijkrichtlijn voor Vlaanderen' werd toegelicht. Een meer uitgebreide opleiding omtrent de praktijkrichtlijn wordt voor de referentiepersonen voorzien tijdens het 1^e interview- en opleidingsmoment van 2012.
- Het **discussieforum** van en voor de referentiepersonen werd regelmatig geüpdatet met relevante wetenschappelijke artikels, samenvattingen, handige documenten (vb. handleiding voor vormingen (zie appendix 2) en nieuws vanuit het EVV. De activiteit op het forum werd aangemoedigd, o.a. door het uitwisselen van ervaringen in kader van vormingen (bv. posten van powerpoints).
- Referentiepersonen werden betrokken bij het beantwoorden van specifieke **helpdeskvragen** waarbij ze, vanuit hun expertise in het werkveld, een waardevolle bijdrage konden leveren. Deze vragen en hun reacties werden gepost via het forum.
- Vanuit de **consultfunctie** van de referentiepersonen kregen zijn vragen m.b.t. samenwerking, advies verlenen, aanvraag tot vorming, verkrijgen van documentatiemateriaal en inhoudelijke informatie m.b.t. valpreventie.
- De referentiepersonen gaven **vormingen** t.a.v. HA, Kine, VP en Ergo te Genk, Wit-Gele Kruis (26-01-2011, 23-03-2011, 26-05-2011, 31-05-2011, 23-11-2011); te Liedekerke, Wit-Gele Kruis (08-02-2011, 15-2-2011); te Anzegem, OCMW, poetshulp (31-03-2011); te Vichte, OCMW (31-03-2011); te Brussel, Logo (17-09-2011) en te Hasselt, Jesseziekenhuis (17-11-2011). De gegeven vormingen werden globaal als goed (53%) tot heel goed (31%) geëvalueerd. Door 96% van de aanwezigen werd aangegeven dat de gegeven informatie begrijpbaar is.

Val- en fractuurpreventie gericht naar maatschappelijk werkers, apothekers, orthopedisten, radiologen, oftalmologen, podologen, artsen met een bijzondere interesse in de motorische revalidatie en gerieters

Doelstellingen

Naast de doelstellingen voor 'het verstrekken van informatie en advies' naar HA, Kine, VP en Ergo zijn er ook nog afzonderlijke doelstellingen voor maatschappelijk werkers, apothekers, orthopedisten, podologen, radiologen, oftalmologen, artsen met een bijzondere interesse in de motorische revalidatie en gerieters:

- Apothekers
  - o zijn op de hoogte van de globale inhoud van 'Valpreventie bij thuiswonende ouderen: Praktijkrichtlijn voor Vlaanderen', in het bijzonder van het onderdeel over medicatiegebruik gerelateerd aan een verhoogd valrisico;
  - o geven advies aan ouderen die risicovolle medicatie innemen in het kader van valproblematiek en moedigen ouderen aan om bij nevenwerkingen de huisarts te raadplegen.
- Maatschappelijk werkers, radiologen, orthopedisten, oftalmologen, podologen, artsen met een bijzondere interesse in de motorische revalidatie en gerieters.
  - o zijn op de hoogte van de inhoud van de praktijkrichtlijn 'Valpreventie bij thuiswonende ouderen: Praktijkrichtlijn voor Vlaanderen'.

Actieplan

Het vormingspakket voor verzorgden, ontwikkeld door het Rode Kruis i.s.m. VIGeZ, Familiehulp, Logo's, en EVV werd in 2009 aan de lesgevers valpreventie uiteengezet. Naast dit vormingspakket ontwikkelden de Logo's van West-Vlaanderen in 2009 een vormingspakket voor verzorgenden, poetshulp en maatschappelijk werkers. In 2010 werden de bestaande vormingspakketten valpreventie voor poetshulp, maatschappelijk werk en verzorgenden op elkaar afgesteld en verwerkt tot uniforme pakketten voor Vlaanderen en aangepast volgens de praktijkrichtlijn 'Valpreventie bij thuiswonende ouderen: Praktijkrichtlijn voor Vlaanderen'. In de werkgroep poetsvermaat zal tijdens het werkjaar 2011 nagedacht worden over een bekendmakingstrategie en de situering van het vormingspakket voor maatschappelijk werkers dat op heden deel uitmaakt van het vormingspakket 'poetsvermaat'.

Het sensibiliseren van apothekers, radiologen, orthopedisten, oftalmologen, podologen, artsen met een bijzondere interesse in de motorische revalidatie en gerieters wordt omwille van budgettaire redenen naar het werkjaar 2012 verplaatst, zoals in jaarplan staat vermeld.

Resultaten

- Tijdens de convenanthoudersvergaderingen en de werkgroep Algemene bevolking werd er nagedacht over de **mogelijke invulling van de rol van maatschappelijk werkers** in het kader van valpreventie. In afwachting van verdere duidelijke standpunten, en op basis van de geplande evaluatie van het vormingspakket tijdens de WvdV in 2012 werd een volgende samenkomst van de werkgroep poetsvermaat uitgesteld naar 2012.
- Vanuit Logo's West-Vlaanderen werd gemeld dat er een aantal hiaten zijn m.b.t. het vormingspakket voor maatschappelijk werkers. Zij wensen dit graag in onderling overleg te herbekijken. Er werd beslist om bijkomende feedback te verzamelen tijdens de WvdV 2012. Dit ter verdere onderbouwing van de huidige bedenkingen. Deze **feedback** zal

opgevraagd worden bij organisaties die deelnemen aan de WvdV. Er zal een evaluatielijst worden opgesteld, om zo uniform mogelijk gegevens te verzamelen. Op basis hiervan zal de evaluatie van de vormingspakketen uitgevoerd worden.

- Er werd contact opgenomen met het **Rode Kruis** i.v.m. de langdurige ziekte van de stafmedewerker, verantwoordelijk voor deze en andere opleidingen vanuit het Rode Kruis, om continuïteit binnen het aanbod van opleiding te garanderen.

Val- en fractuurpreventie gericht naar mantelzorgers van 65-plussers met verhoogd valrisico

Doelstelling

De doelstelling voor mantelzorgers omvat dat mantelzorgers 65-plussers met verhoogd valrisico ondersteunen bij het trouw toepassen van het behandelplan in het kader van val- en fractuurpreventie.

Actieplan

In het najaar van 2011 zal de werkgroep mantelzorg samenkomen om een strategie te ontwikkelen naar verdere sensibilisatie van mantelzorgers van 65-plussers met een verhoogd valrisico.

Resultaten

- De verschillende organisaties/verenigingen rond mantelzorg in Vlaanderen werden in het najaar uitgenodigd voor een **eerste verkennend overleg** met het EVV (20-12-2011), nl. Ons Zorgnetwerk, Steunpunt Thuiszorg, Ondersteuning in Thuiszorg, Ziekenzorg CM & Kenniscentrum Mantelzorgers (zie verslag in appendix 4).
- De 6^e erkende mantelzorgvereniging werd via telefonisch contact op de hoogte gebracht van het eerste overleg met het EVV en ontving ook het verslag.
- Tijdens deze eerste bijeenkomst werden de mogelijkheden binnen een eventuele samenwerking met het EVV afgetoetst. De verschillende mantelzorgverenigingen werden op de hoogte gebracht van de taken van het EVV en de planning voor het werkjaar 2012, waarin ze werden geïnformeerd over hun mogelijke bijdrage, voornamelijk binnen de WvdV.

1.2 Ouderen in de Residentiële Zorg

In het jaarplan van 2011 werden er voor het eerste resultaatgebied van het EVV, nl. 'verstrekken van informatie & advies', geen specifieke activiteiten gepland. Toch werden hieromtrent binnen het werkjaar 2011 enkele resultaten gerealiseerd, waarvan hieronder een korte weergave.

Resultaten

- In de kader van de **WvdV**, met de **focus op de residentiële setting**, werden er in 2011 reeds verschillende voorbereidingen getroffen door de werkgroep Algemene Bevolking, waarvan EVV, VIGeZ en de Logo's als afgevaardigden optraden. Er werden een aantal administratieve taken opgenomen, zoals het communiceren van de WvdV naar de partners, opstellen van een sponsordossier voor eventuele bijkomende financiering, ... Verder werd er reeds gestart met het updaten en ontwikkelen van de te gebruiken materialen en activiteiten tijdens de WvdV. (zie ook 1.1.1 en 3.1.1).
- **Opleiding** m.b.t. de nieuwe praktijkrichtlijn 'Valpreventie in Woonzorgcentra: Praktijkrichtlijn voor Vlaanderen' op het congres Kinesitherapie in de Ouderenzorg op 25-11-2011 te Sint-Nilkaas en op 09-12-2011 te Jette vanuit de BCIG Geriatrie door Prof. Koen Milisen.
- Tijdens de **intervisie- en opleidingsmomenten** van het werkjaar 2011 werden de referentiepersonen reeds kort geïnformeerd omtrent de nieuwe praktijkrichtlijn: 'Valpreventie in Woonzorgcentra: Praktijkrichtlijn voor Vlaanderen' (zie ook 0).

2 Resultaatsgebied 2: Ontwikkelen van methodieken & materialen

2.1 Thuiswonende ouderen

2.1.1 Algemene gezondheidspromotie met focus op valpreventie

Algemene gezondheidspromotie gericht naar de algemene bevolking
--

Doelstelling

De doelstellingen voor 'het ontwikkelen van methodieken en materialen' gericht naar de algemene bevolking, zoals opgesteld in 'Valpreventie bij thuiswonende ouderen: Praktijkrichtlijn voor Vlaanderen', zijn dat de algemene bevolking:

- fysiek actief/actiever blijft/wordt en haar evenwicht en mobiliteit behoudt en/of verbetert;
- acties onderneemt om de eigen veiligheid te verhogen.

Actieplan

Met betrekking tot de hernieuwde start van het 'Blijf Op Eigen Benen Staan' project (BOEBS) zal de huidige vorm worden vernieuwd en uitgebreid door VIGeZ. Het EVV zal meewerken aan de inhoudelijke afstemming aan de praktijkrichtlijn 'Valpreventie bij thuiswonende ouderen: Praktijkrichtlijn voor Vlaanderen'. Ook zullen de websites van EVV en BOEBS worden geïntegreerd.

Resultaten

- Tijdens het werkjaar 2011 werd er door VIGeZ een **heropstart van BOEBS** voorzien. Zij konden hiervoor op de deskundige ondersteuning van het EVV rekenen voor de inhoudelijke afstemming van BOEBS aan de praktijkrichtlijn 'Valpreventie bij thuiswonende ouderen: Praktijkrichtlijn voor Vlaanderen' (zie ook 2.1.1). Vanuit het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid werd expliciet de vraag gesteld om, in kader van deze heropstart, de focus op valpreventie te leggen. Fundamenteel is er niets gewijzigd. BOEBS kan beschouwd worden als een ondersteuningsmiddel voor de implementatie van het eerste deel 'Algemene gezondheidspromotie met focus op valpreventie' uit 'Valpreventie bij thuiswonende ouderen: Praktijkrichtlijn voor Vlaanderen'.
- Er vond overleg plaats tussen EVV, VIGeZ en het Vlaams Agentschap op 07-01-2011, voor **afstemming van de samenwerking tussen VIGeZ en EVV** betreffende BOEBS, en ter verduidelijking van de onderlinge samenwerking naar Logo's toe. In het kader van dit overleg werd er door VIGeZ en EVV een aanzet gegeven voor een infotekst in de Logoflash. De concrete uitwerking van de hernieuwing van BOEBS en de afstemming van BOEBS aan de praktijkrichtlijn werd verder besproken tussen VIGeZ en EVV op 23-02-2011 en 05-07-2011. (Zie documenten in appendix 5).
- Vanuit de werkgroep Algemene Bevolking wordt verder **ondersteuning** geboden aan deze hernieuwde opstart (zie 3.1.1). In het najaar werd de vernieuwde website van BOEBS geheel doorgenomen door de stafmedewerkers van het EVV en besproken met VIGeZ.

- De **integratie van de websites** www.boebs.be en www.valpreventie.be werd ruimer benaderd in kader van de voorbereidingen van de Week van de Valpreventie. Meer informatie wordt gegeven onder paragraaf 3.1.1.

<p style="text-align: center;">Algemene gezondheidspromotie gericht naar professionelen en organisaties in de welzijns- en gezondheidszorg</p>

Doelstelling

De doelstellingen voor 'het ontwikkelen van methodieken en materialen' naar professionelen en organisaties in de welzijns- en gezondheidszorg voor 2011 zijn dat professionelen en organisaties:

- het belang van valproblematiek kennen;
- het bestaan en de inhoud van gezondheidspromotie met de focus op valpreventie bij ouderen, en de link naar val- en fractuurpreventie voor thuiswonende ouderen met verhoogd risico kennen.

Actieplan

Om tijdens de 4 regionale infosessies het EVV en haar aanbod bekend te kunnen maken bij de verschillende welzijns- en gezondheidszorgwerkers en gezondheidszorgorganisaties, zal het nodige materiaal geüpdatet worden.

Resultaten

- De presentatie m.b.t. infosessies werd geüpdatet in kader van de infosessies te Brussel (27-09-2011) en Hasselt (17-11-2011) (zie ook 1.1.1 en presentaties in appendix 1).
- Er werden 2 posters ontwikkeld: 'Werking EVV' en 'Valpreventie bij thuiswonende ouderen: Praktijkrichtlijn voor Vlaanderen' (zie appendix 1). Deze laatste poster werd o.a. aan alle referentiepersonen bezorgd.
- Een infobrief werd eind mei bezorgd aan Leentje Cools (contactpersoon binnen SEL's Vlaanderen), ter verspreiding van informatie m.b.t. de werking van de referentiepersonen valpreventie binnen alle SEL-regio's in Vlaanderen (zie brief in appendix 5).

2.1.2 Val- en fractuurpreventie bij thuiswonende ouderen met verhoogd risico

Val- en fractuurpreventie gericht naar HA, Kine, VP, Ergo

Doelstellingen

De doelstellingen voor 'het ontwikkelen van methodieken en materialen' zijn:

- ontwikkelen van een registratiemethodiek voor valpreventie in de thuiszorg;
- de methodiek van de praktijkrichtlijn aftoetsen en bijsturen waar nodig.

Actieplan

Op basis van de adviezen geformuleerd in de werkgroep indicatorenset zal een eerste registratiemethodiek worden ontwikkeld (art. 4 §2 en §3 van het convenant en voorzien van meetinstrumenten; art. 5).

Daarnaast zal de methodiek van 'Valpreventie bij thuiswonende ouderen: Praktijkrichtlijn voor Vlaanderen' worden afgetoetst en indien nodig bijgestuurd tijdens de vormingen gegeven door de referentiepersonen.

Resultaten

- Werkgroep Indicatorsset³: Er werd een document (zie appendix 6) opgesteld rond de verschillende mogelijk te gebruiken **registratiesystemen**, voor de werkgroep Indicatorsset. De leden werden door middel van dit document op de hoogte gebracht van de reeds verzamelde gegevens omtrent de te ontwikkelen indicatorsset. De eigenlijke ontwikkeling van de registratiemethodiek zal verder worden opgenomen in het werkjaar 2012.
- Tijdens de voorbije **intervisie- en opleidingsmomenten** (zie 0) werden de referentiepersonen bevestigd met betrekking tot de methodiek van 'Valpreventie bij thuiswonende ouderen: Praktijkrichtlijn voor Vlaanderen'. Daarnaast werd er aan het registratieformulier van de vormingen die referentiepersonen geven een extra vraag toegevoegd. Deze vraag werd ook toegevoegd aan de surveyvragenlijst (zie onderstaand). Dit werd eveneens bevestigd in kader van de infosessie in Limburg (zie 1.1.1).
- **Survey Thuissetting**: Van september tot december 2011 werd vanuit het EVV reeds gestart met de voorbereiding van de survey voor de thuissetting, gepland voor het werkjaar 2012. Met deze survey beogen we enerzijds te weten te komen wat er op dit moment door gezondheidswerkers (huisarts, kinesitherapeut, ergotherapeut en verpleegkundige) in de thuissetting in Vlaanderen reeds gedaan wordt omtrent valpreventie. Anderzijds wensen we inzicht te krijgen in welke beïnvloedende factoren hierin een rol spelen. effectief worden uitgevoerd. Er werd tijdens het werkjaar 2011 gestart met de ontwikkeling van de vragenlijst en het uitschrijven van de te gebruiken methodologie voor bevestiging in de Vlaamse thuissetting.

³ Leden werkgroep Indicatorsset: KU Leuven/EVV: Greet Leysens, Ellen Vlaeyen, Elisa Van der Elst, Koen Milisen, Eddy Dejaeger; Convenanthouders: Dirk Cambier, Leen De Coninck, Stefan Goemare, Theo Hamblok, Jonny Peeters, Arlette Wertelaers, Jozef Adriaenssens, Krista Goetvinck; Dr. Jan Walraet; SEL's: Leentje Cools; Logo's: Marleen Roesbeke; VIGeZ: Annemie Peeters, Heleen Lyphout, Linda Deboeck; VA: Reinhilde Vaneeckhoudt.

2.2 Ouderen in de Residentiële zorg

Doelstelling

Finaliseren van de praktijkrichtlijn 'Valpreventie in Woonzorgcentra: Praktijkrichtlijn Vlaanderen'.

Actieplan

In het werkjaar 2010 werd een praktijkrichtlijn valpreventie voor de residentiële setting ontwikkeld en uitgetest in zeven woonzorgcentra in Vlaanderen (haalbaarheidsstudie), met als doel de haalbaarheid van de implementatie van de praktijkrichtlijn na te gaan. Tijdens het werkjaar 2011 zal 'Valpreventie in Woonzorgcentra: Praktijkrichtlijn voor Vlaanderen' verder aangepast en bijgestuurd worden op basis van de resultaten van de haalbaarheidsstudie, de bemerkingen van de woonzorgcentra (intervisie) en een literatuurupdate.

Doorheen het werkjaar 2011 zullen de referentiepersonen geüpdatet worden in verband met 'Valpreventie in Woonzorgcentra: Praktijkrichtlijn voor Vlaanderen'.

Resultaten

- Tijdens de periode januari – maart werden de resultaten van de **haalbaarheidsstudie** geanalyseerd, (resultaten, zie appendix 9).
- Op 16 en 18 maart vond de **intervisie** plaats voor de **woonzorgcentra** die deelnamen aan de haalbaarheidsstudie. Tijdens dit intervisiemoment werden de resultaten van de haalbaarheidsstudie teruggekoppeld en werd door middel van focusgroepen deze resultaten (zowel naar inhoud van de praktijkrichtlijn als naar haalbaarheid voor implementatie) diepgaand besproken.
- Begin april (01-04-2011) werden alle resultaten gepresenteerd en bediscussieerd tijdens de **werkgroep Residentiële Setting**⁴. (verslag, zie appendix 9) De volgende werkgroepvergadering werd uitgesteld naar een latere datum (2012).
- In het najaar van 2011 werd een **literatuur-update** uitgevoerd met betrekking tot de karakteristieken en effectiviteit van valpreventiestrategieën in woonzorgcentra.
- Vanaf augustus werd de **praktijkrichtlijn 'Valpreventie in Woonzorgcentra, Praktijkrichtlijn voor Vlaanderen'** gefinaliseerd o.b.v. de intervisie, de resultaten van de haalbaarheidsstudie en een update van de literatuur. De finale versie van de praktijkrichtlijn werd via mail van feedback voorzien door de leden van de werkgroep Residentiële Setting.
- In december 2011 werd 'Valpreventie in Woonzorgcentra: Praktijkrichtlijn Vlaanderen' gefinaliseerd en verzonden naar Acco, verder werd ze ook **online beschikbaar** gemaakt voor het ruime publiek via www.valpreventie.be.

---

⁴ Leden werkgroep Residentiële Setting: KU Leuven/EVV: Koen Milisen, Eddy Dejaeger, Ellen Vlaeyen, Greet Leysens; KU Leuven/VZW rusthuizen, Zusters Van Berlaar: Joke Coussement; Domus Medica: Arlette Wertelaers; UGent: Dirk Cambier, Stefan Goemaere; WVK (Axxon): Jan Tessier; Zorgnet Vlaanderen: Tarci Windey, Rudi Logist, Karolien De Keyser; FOS: Luc Griep; VA: Reinhilde Vaneckhoudt; Ferubel: Daniel Vandermeulen; VVSG: Joris Peeraer; Creatagus: Dirk van Peel; VVDG: Krista Goetvinck; BVGG: Nele Van Den Noortgate; VE: Jonny Peeters, Leen De Coninck.

- Presentatie van 'Valpreventie in Woonzorgcentra: Praktijkrichtlijn voor Vlaanderen' op het **Congres Kinesitherapie in de Ouderenzorg** (25-11-2011 & 09-12-2011), Prof. Koen Milisen.
- Tijdens het **intervisie- en opleidingsmoment** (05-12-2011) werden de referentiepersonen op de hoogte gebracht van de praktijkrichtlijn voor de woonzorgcentra (zie ook 0). Een meer diepgaande opleiding betreffende de praktijkrichtlijn wordt gepland in het voorjaar van 2012.

3 Resultaatsgebied 3: Ondersteunen van de implementatie van methodieken & materialen

3.1 Thuiswonende ouderen

3.1.1 Algemene gezondheidspromotie met focus op valpreventie

Algemene gezondheidspromotie gericht naar de algemene bevolking

Doelstellingen

De doelstellingen voor 'het ondersteunen van de implementatie van methodieken en materialen' gericht naar de algemene bevolking, zoals opgesteld in 'Valpreventie bij thuiswonende ouderen: Praktijkrichtlijn voor Vlaanderen', zijn dat de algemene bevolking:

- zich bewust is over valproblematiek en valpreventie;
- fysiek actief/actiever blijft/wordt en haar evenwicht en mobiliteit behoudt en/of verbetert;
- acties onderneemt om de eigen veiligheid te verhogen;
- gemotiveerd is om zich vanaf 65 jaar na een valincident of bij evenwichts- en mobiliteitsstoornissen verder te laten evalueren op verhoogd valrisico.

Actieplan

Het verder sensibiliseren van vitale en gezonde thuiswonende ouderen in Vlaanderen zal gebeuren o.a. door het verder verspreiden van het sensibilisatiemateriaal in de thuiszorg. Daarnaast zullen vitale en gezonde ouderen gesensibiliseerd worden via BOEBS.

Resultaten

- **Werkgroep Algemene Bevolking:** De werkgroep Algemene Bevolking⁵ heeft de belangrijke taak om bestaande methodieken en materialen te structureren, ter sensibilisatie van ouderen, mantelzorgers en professionele zorgverleners. Het doel is om enerzijds de juiste informatie sneller en gericht bij de juiste mensen te krijgen. Anderzijds wordt gestreefd naar het engageren van organisaties om jaarlijks valpreventie 'op de kaart te zetten'. Het EVV nodigde het centrum voor gezondheidspromotie van de Liberale Mutualiteit, de dienst Gezondheidspromotie van de Christelijke Mutualiteit en het Vlaams Neutraal Ziekenfonds uit voor deelname aan de werkgroep Algemene Bevolking, ter bevordering van de sensibilisatie rond valpreventie. Deze namen voor het eerst deel tijdens de vergadering op 08-09-2011.

⁵ Leden werkgroep Algemene bevolking: KUL/EVV: Koen Milisen, Eddy Dejaeger, Ellen Vlaeyen, Greet Leysens, Elisa Van der Elst; Domus Medica: Arlette Wertelaers; Logo's: Hilde Janssens, Ruth Vandeweert, Mieke Van Croonenburg, (Annelies Huysentruyt), Marleen Roesbeke, Michelle De Smet, Joke Delepeirre; PVI: Gert Van Daele; Rode Kruis: Mieke De Ridder; SEL's: Leentje Cools, Julie Descamps; UGent: Stefan Goemare; VA: Reinhilde Vaneekhoudt; VE: Leen De Coninck, Jonny Peeters; VIGeZ: (Mia Vanlaeken), Linda De Boeck, Heleen Lyphout; Vlaamse Ouderenraad: Mie Moerenhout; VVDG: Krista Goetvinck; WVK: Theo Hamblok, Jan Tessier(Axxon); WVVV: Jef Adriaenssens, (Koen Van Den Bossche); CM: Griet Rummens; Liberale Mutualiteit: Karen Eerdeken; VNZ: Katrijn De Gendt, Veerle Ottenburgs.

In de werkgroep algemene bevolking werd er nagedacht over **bijkomende strategieën** m.b.t. verspreiding van campagnemateriaal en het verder sensibiliseren van de algemene bevolking (vergadering op 25-03-2011, 24-05-2011 en 08-09-2011, zie verslagen in appendix 5). Volgende strategieën kregen een aanzet in 2011 en zullen verder worden uitgevoerd en ondersteund in 2012:

1. Week van de Valpreventie (WvdV)

- o Het EVV i.s.m. VIGeZ coördineert en ondersteunt Logo's, en vraagt het **engagement** van haar partners in Vlaanderen om in deze week rond valpreventie te werken.
- o De **voorbereidingen** worden getroffen door enerzijds een subgroep Algemene Bevolking, waarin het EVV, VIGeZ en de Logo's afgevaardigd zijn. In 2011 kwam deze subgroep samen op 14-07-2011, 30-09-2011, 10-11-2011, 12-12-2011 en 22-12-2011 (zie verslagen in appendix 5). Anderzijds worden de praktische voorbereidingen gecoördineerd vanuit een projectgroep van Logo's en VIGeZ, ondersteund door het EVV. Deze projectgroep kwam in 2011 samen op 10-11-2011 (zie verslag in appendix 5). Om een globaal overzicht te houden van de 'to do's' werd vanuit het EVV een overzichtsdokument opgesteld (zie in appendix 5). Concreet betreft dit:
  - **Administratieve taken** zoals informeren van partners, afstemmen tussen Logo's, VIGeZ en EVV, financiering voorzien o.a. d.m.v. sponsoringsdossier (zie appendix 5) en voorbereiden van de communicatie rond de WvdV zoals (voor)aankondiging en persconferentie. De voorbereidingen worden verder gezet in 2012.
  - **Ontwikkelen en updaten** van materialen en activiteiten:
    - Activiteiten: opstellen van een menukaart met de beschikbare activiteiten gedifferentieerd voor thuissetting en woonzorgcentra, o.a. rollups, valquiz, valpreventieparcour, veiligheidsbingo, Tai Chi, groepsgymnastiek in woonzorgcentra, spel huisje weltevrede, knelpuntwandeling, gezondheidswandeling, 10000 stappen – veilig bewegen, valbus en evaluatie binnen woonzorgcentra.
    - Materialen: overleg met het Vlaams Agentschap in kader van verder gebruik van het sensibilisatiemateriaal zoals de sensibilisatiefilmpjes, folders en posters van de campagne Vermijd Vallen, beschikbaarheid bestaande folders nagaan, affiches, banners, mogelijkheid gebruik van filmpje 'Veilig Binnen' Sint Niklaas nagaan, mogelijkheid tot aanbieden 'incentives' nagaan, ontwikkelen van een portaal-site.
  - Aanbod **vormingen** t.a.v. senioren, poetshulp en zorgkundigen, HA – ergo – kine en VP, en woonzorgcentra.
- o Er werd beslist een samenwerking aan te gaan met het communicatiebureau Vanden Broele, in kader van enerzijds het ontwikkelen van een portaal-site waarbij gestreefd wordt naar integratie van de huidige 3 websites: www.valpreventie.be, www.boebs.be en www.vermijdvallen.be. Anderzijds zal een communicatieplan dienen opgesteld te worden ter promotie van de WvdV (zie verslagen 10-11-2011 en 22-11-2011 in appendix 5).

2. Hernieuwde opstart BOEBS

- o Tijdens de voorbije maanden bood het EVV **ondersteuning** om de aanpassingen van BOEBS inhoudelijk correct en up to date te brengen (zie ook 2.1.1).
  - o Vanuit de werkgroep Algemene Bevolking zal de update van de website www.boebs.be verder besproken en gestuurd worden. Deze terugkoppeling is gepland op 20-01-2012.
- **Sensibilisatiecampagne:** Het initiatief dat in 2010 getrokken werd door de werkgroep Algemene Bevolking, de **sensibilisatiecampagne** 'het autootje van uw kleinzoon kan gevaarlijker zijn dan het verkeer', werd eind 2011 **online bevraagd** (zie vragenlijst en resultaten in appendix 5). Op basis van de reacties van 16 organisaties (9 LOGO's; 3 mutualiteiten; 1 ZH; 1 WZC; 1 wetenschappelijke vereniging) bleek dat 80% van de deelnemende organisaties het materiaal gebruikt hadden, de resterende 20% bleek het materiaal niet te hebben gebruikt, omdat ze onvoldoende op de hoogte bleken te zijn. Organisaties die het materiaal wel gebruik(t)en, zijn allen van mening dat het materiaal voldoende duidelijk opgesteld is i.f.v. het doelpubliek (55-plussers en mantelzorgers). Het materiaal werd rechtstreeks bezorgd aan de doelgroep en onrechtstreeks via intermediairen, gezondheidszorgwerkers, maar ook via gemeentebesturen, beurzen, apothekers enz. Organisaties (33%) die reacties vernamen van 55-plussers zelf, geven aan dat het campagnemateriaal positief onthaald werd door de doelgroep. Op inhoudelijk vlak wordt het campagnemateriaal geëvalueerd als overzichtelijk, volledig, duidelijk, concreet, positieve benadering met focus op behoud van zelfstandigheid en bewustmakend. Ook de professionele en visueel sprekende affiche dragen bij tot deze positieve evaluatie. Een aantal suggesties ter verbetering werden aangereikt op vlak van aanpak. Best wordt zulke campagne niet als geïsoleerd geheel aangeboden en zou koppeling aan praktische implementatiestrategieën een meerwaarde zijn.
- **Medewerking aan externe organisaties**
- o De '**Valbus**' werd in 2011 overgenomen door de Christelijke Mutualiteit (CM) en Ziekenzorg CM. Het EVV leverde een bijdrage bij de heropstart en inhoudelijke update van de valbus in overeenstemming met de praktijkrichtlijn 'Valpreventie bij thuiswonende ouderen: Praktijkrichtlijn voor Vlaanderen' (zie verslag in appendix 1). Concreet werd feedback gegeven m.b.t. de valbus zelf (o.a. update panelen m.b.t. orthostatische hypotentie, vitamine D en Calcium), de brochure 'Laat je niet vallen', de 'buskaart', de 'leidraad voor busbegeleider', de flyer 'de Valbus laat je niet vallen', de persartikelen en de presentatie m.b.t. de infosessie – train the trainer die CM organiseerde op zaterdag 15 oktober '11. De valbus zal eveneens worden toegevoegd aan de activiteiten van BOEBS en de Week van de Valpreventie.
  - o Inhoudelijke adviesverlening rond valpreventie bij de ontwikkeling van een brochure in het kader van het provinciaal proefproject '**veilig thuis bij 65+**' i.s.m. Logo's Vlaams-Brabant (zie appendix 1).
  - o Het EVV verleende haar medewerking m.b.t. het aspect 'hoe rechtkomen na een val' (zie appendix 1) in de brochure van de **Koning Boudewijnsichting** 'Zo lang mogelijk zelfstandig thuis blijven wonen, hoe doet u dat? Praktische gids' (zie <http://www.kbs-frb.be/publication.aspx?id=285878>).

Algemene gezondheidspromotie gericht naar professionelen en organisaties in de welzijns- en gezondheidszorg

Doelstellingen

De doelstellingen voor 'het ondersteunen van de implementatie van methodieken en materialen' naar professionelen en organisaties in de welzijns- en gezondheidszorg voor 2011 zijn dat professionelen en organisaties:

- aan gezondheidspromotie doen met de focus op valpreventie bij ouderen;
- ouderen motiveren om zich vanaf 65 jaar na een valincident of bij evenwichts- en mobiliteitsstoornissen verder te laten evalueren op verhoogd valrisico.

Actieplan

In 2010 werd een eerste stap gezet om deze praktijkrichtlijn te implementeren in Vlaanderen.

Resultaten

- Het EVV had het voorstel gedaan om **infosessies** m.b.t. de werking van het EVV en de referentiepersonen in te richten. Vanuit de Logo's werd er aangegeven dat hier geen nood aan was. In plaats van infosessies in te richten, dient informatie omtrent EVV en de referentiepersonen gekoppeld worden aan 'iets wat leeft', vb. BOEBS heropstart, de praktijkrichtlijn 'Valpreventie in Woonzorgcentra: Praktijkrichtlijn voor Vlaanderen' en het 'Draaiboek Zorgpad Valpreventie'. Op vraag konden wel regionale of lokale informatiesessies ingericht worden. Deze lokale infosessies gingen door in de regio Brussel (27-09-2011) en Limburg (17-11-2011) (zie presentaties in appendix 1; zie ook 1.1.1).
- **Bijkomende publicaties, materialen en vormen:**
  - o Vlaeyen, E., Leysens, G. Dejaeger, E., Milisen, K. (2011). Het Expertisecentrum Valpreventie Vlaanderen. 34ste Wintermeeting voor Gerontologie en Geriatrie. Oostende, Belgium, 25 February 2011.
  - o Vlaeyen, E., Leysens, G. Dejaeger, E., Milisen, K. (2011). Valpreventie bij thuiswonende ouderen: praktijkrichtlijn voor Vlaanderen. 34ste Wintermeeting voor Gerontologie en Geriatrie. Oostende, Belgium, 25 February 2011.
  - o Boonen, S., Orwoll, E., Magaziner, J., Colón-Emeric, C., Adachi, J., Bucci-Rechtweg, C., Haentjens, P., Kaufman, J., Rizzoli, R., Vanderschueren, D., Claessens, F., Sermon, A., Witvrouw, R., Milisen, K., Su, G., Lyles, K., HORIZON Recurrent Fracture Trial (2011). Once-yearly zoledronic acid in older men compared with women with recent hip fracture. *Journal of the American Geriatrics Society*, 59 (11), art.nr. 10.1111/j.1532-5415.2011.03666.x, 2084-90.
  - o Body, J., Bergmann, P., Boonen, S., Boutsens, Y., Bruyere, O., Devogelaer, J., Goemaere, S., Hollevoet, N., Kaufman, J., Milisen, K., Rozenberg, S., Reginster, J.Y. Non pharmacological management of osteoporosis: A consensus of the Belgian Bone Club. *Osteoporosis International*, 2011, 22:2769–2788.
  - o Gielen, E., Boonen, S., Vanderschueren, D., Sinnesael, M., Verstuyf, A., Claessens, F., Milisen, K., Verschueren, S. Calcium and Vitamin D Supplementation in Men. *Journal of Osteoporosis*, vol. 2011, Article ID 875249, 6 pages, 2011. doi:10.4061/2011/875249.

- Boonen, S., Milisen, K., Gielen, E., Vanderschueren, D. Sequential therapy in the treatment of osteoporosis. *Current Medical Research & Opinion*, 2011, 27(6):1149–1155.
- Boonen, S., Milisen, K., Gielen, E., Meeuwissen, J., Dejaeger, E., Sermon, A., Laurent, M., Lodewijckx, C., Vanhaecht, K. Farmacologisch osteoporosebehandeling, valpreventieve maatregelen en geriatrische nazorg in het kader van een zorgpad voor heupfractuurpatiënten. *Tijdschrift voor Geneeskunde*, 2011, 67(5):205-214.
- Bogaerts, A., Delecluse, C., Boonen, S., Claessens, A.L., Milisen, K., Verschueren, S.M.P. Changes in Balance, Functional Performance and Fall risk following Whole Body Vibration Training and Vitamin D supplementation in Institutionalized Elderly Women: A 6 month Randomized Controlled Trial. *Gait and Posture*, 2011, 33:466–472.
- Milisen, K., Coussement, J., Boonen, S., Geeraerts, A., Druyts, L., Van Wesenbeeck, A., Abraham, I., Dejaeger, E. Nursing Staff Attitudes of Hip Protector use in Long-Term Care, and Differences in Characteristics between Adherent and Non-Adherent Residents: a Survey and Observational study. *International Journal of Nursing Studies*, 2011, 48(2):193-203.
- Debard, G., Karsmakers, P., Deschodt, M., Vlaeyen, E., Van den Bergh, J., Dejaeger, E., Milisen, K., Goedemé, T., Tuytelaars, T., Vanrumste, B. (2011). Camera Based Fall Detection Using Multiple Features Validated with Real Life Video. Workshop Proceedings of the 7th International Conference on Intelligent Environments: Vol. 10. International Conference on Intelligent Environments - IE 2011. Nottingham, UK, 25-28 July 2011 (pp. 441-450). Amsterdam: IOS Press.

3.1.2 Val- en fractuurpreventie bij thuiswonende ouderen met verhoogd risico

Val- en fractuurpreventie gericht naar HA, Kine, VP, Ergo

Doelstellingen

De doelstellingen voor 'het ondersteunen van de implementatie van methodieken en materialen' naar de referentiepersonen zijn:

- de referentiepersonen worden geüpdatet in verband met het 'Draaiboek Zorgpad Valpreventie', en 'Valpreventie in Woonzorgcentra: Praktijkrichtlijn voor Vlaanderen';
- ze zijn het aanspreekpunt voor valpreventie in hun zorgregio zowel in het kader van vormingen als op het vlak van het beantwoorden van vragen in verband met valpreventie en worden hiervoor vergoed;
- ze passen 'Valpreventie bij thuiswonende ouderen: Ppraktijkrichtlijn voor Vlaanderen' toe (waarvoor hun discipline verantwoordelijk is), en blijven deze richtlijn toepassen op lange termijn;
- verdere ondersteuning en activering van de referentiepersonen in de Vlaamse gezondheidszorg.

Actieplan

Uit het jaarrapport van 2010 blijkt dat de referentiepersonen nog onvoldoende bekend zijn in de eigen zorgregio. In het werkjaar 2011 zal vooral de nadruk gelegd worden op de verdere bekendmaking en activering van de referentiepersonen in de Vlaamse gezondheidszorg.

De referentiepersonen worden gevraagd een eigen jaarplan op te stellen in het kader van een activeringsbeleid. In het jaarplan zullen ze o.a. de initiatieven vermelden die ze in 2011 gaan ondernemen.

Het EVV zal een standaardbrief opstellen om de referentiepersonen bekend te maken bij specifieke organisaties. Ook zal het EVV de referentiepersonen kenbaar maken bij opleidingsinstellingen zoals universiteiten en hogescholen.

De toepasbaarheid, haalbaarheid en barrières in verband met de geüpdate praktijkrichtlijn valpreventie bij thuiswonende ouderen in Vlaanderen in het werkveld zal worden besproken tijdens de intervisiemomenten met de referentiepersonen. Daarnaast zal de ontvangst van de praktijkrichtlijn ook worden bevraagd tijdens de opleidingen van de referentiepersonen via de evaluatieformulieren die aan hun publiek wordt overhandigd.

Om de multidisciplinaire samenwerking en de implementatie van de praktijkrichtlijn in het praktijkveld te ondersteunen, is het EVV gestart met de uitwerking van een 'Draaiboek Zorgpad Valpreventie' bij thuiswonende ouderen. Het draaiboek wordt in 2011 gefinaliseerd en verder afgestemd met het beleid.

In samenwerking met de werkgroep Financiering werden in het werkjaar 2010 voor de onderdelen val- en fractuurpreventie van de praktijkrichtlijn 'Valpreventie bij thuiswonende

ouderen: Praktijkrichtlijn voor Vlaanderen' de randvoorwaarden voor een vergoeding voor gezondheidszorgwerkers bij het toepassen van een multidisciplinaire aanpak onderzocht. In samenspraak met het Vlaams Agentschap zal bekeken worden welke strategie het best gevolgd wordt om het document en zijn aanbevelingen aan te kaarten bij de betrokken overheden en andere instanties.

Resultaten

- Referentiepersonen⁶

- o Er werden vanuit het EVV 3 **intervisie- en opleidingsmomenten** georganiseerd voor de referentiepersonen.
  - Op **1 februari 2011** (13u30-17u30) werd een overzicht van het werkjaar 2010 gepresenteerd m.b.t. gegeven vormingen en consultaties (periode september – december '10). Referentiepersonen kregen de gelegenheid hun ervaringen uit te wisselen. Vervolgens werden de algemene doelen vanuit het EVV voor het werkjaar 2011 voorgelegd, en werd gevraagd aan de referentiepersonen hun individueel jaarplan voor te stellen. Tot slot werd nogmaals de functie van de referentiepersonen duidelijk benoemd, nl. Het geven van vormingen aan huisartsen, kine's, ergo's en verpleegkundigen, alsook het verlenen van inhoudelijk advies m.b.t. valpreventie. (zie presentatie en verslag in appendix 2).
  - Op **7 juni 2011** (13u30-17u30) werden de referentiepersonen geïnformeerd m.b.t. financieringsmogelijkheden in kader van vergoeding voor gezondheidswerkers bij het toepassen van een multidisciplinaire aanpak van valpreventie bij thuiswonende ouderen met verhoogd risico. Vervolgens werd het 'draaiboek zorgpad valpreventie' kort toegelicht, zodat referentiepersonen reeds op de hoogte zijn van het bestaan en het doel van dit document. Nadien lichtte Mia Van Laeken (VIGeZ) de hernieuwde opstart van BOEBS toe, met focus op die aspecten waarmee referentiepersonen in contact zullen komen. De namiddag werd afgesloten met een intervisiemoment waarin de referentiepersonen de mogelijkheid kregen ervaringen uit te wisselen. Vanuit het EVV werd nogmaals het belang en de werkwijze van registreren benadrukt, het gebruik van het forum gestimuleerd en gepeild naar contacten tussen referentiepersonen en Logo's – SEL's. (zie presentaties en verslag in appendix 2).
  - Op **5 december 2011** (10u – 17u) werd een verdiepingsopleiding aangeboden m.b.t. enerzijds valangst door dr. R. Zijlstra, postdoctoraal onderzoekster aan de universiteit van Maastricht. Anderzijds lichtte dr. B. Groen het gebruik van valtechnieken bij mensen met osteoporose toe. Zij is werkzaam in de Sint Maartenskliniek te Nijmegen. Verder werden referentiepersonen geïnformeerd over de stand van zaken m.b.t. het 'draaiboek zorgpad valpreventie', 'Valpreventie in Woonzorgcentra: Praktijkrichtlijn voor Vlaanderen', het samenwerkingsverband EVV 2012-2016 en de Week van de Valpreventie. Tijdens

---

⁶ Referentiepersonen EVV: Edwina Mariën (kinesitherapeut, zorgregio Antwerpen); Kim Stuyck (ergotherapeut, zorgregio Turnhout & Mechelen); Olivia Vandeput (huisarts, zorgregio Leuven & Brussel (stadregio)); Veerle Van Der Niepen en Ann Huygh (verpleegkundigen, zorgregio Brussel (Zenneland)); Kris De Pauw (huisarts, zorgregio Aalst); Liesbet Bergen (ergotherapeut, zorgregio Hasselt); Vincent Moermans (verpleegkundige & ergotherapeut, zorgregio Genk); Leen Bouckaert (ergotherapeut, zorgregio Gent); François Cool (kinesitherapeut, zorgregio Sint-Niklaas); Cindy Marsham (ergotherapeut, zorgregio Oostende); Jan Tessier (kinesitherapeut, zorgregio Brugge); Veerle Claeys (ergotherapeut, zorgregio Roeselare); Lou Verstraete (kinesitherapeut, zorgregio Kortrijk).

het intervisiemoment werd een overzicht gegeven van de gegeven vormingen en consults (periode januari – juni '11). Vervolgens werd het meerjarenplan i.f.v. de referentiepersonen (in kader van de nieuwe beheersovereenkomst) toegelicht. Tot slot werd via een groepsdiscussie stilgestaan bij de inhoud en werkvormen die gehanteerd worden door referentiepersonen bij het geven van vormingen en koppelden de referentiepersonen hun eigen jaarplan terug. (zie presentaties en verslag in appendix 2).

- o Naar aanleiding van het activeringsbeleid van de referentiepersonen werd hen gevraagd een **eigen jaarplan** voor te bereiden en tijdens de intervisie van 01-02-2011 te bespreken. Tijdens de intervisie van 05-12-2011 werd gevraagd het jaarplan aan te vullen en een stand van zaken te geven. Dit jaarplan omvat een overzicht van het initiatief dat de referentiepersonen willen nemen om 'Valpreventie bij thuiswonende ouderen: Praktijkrichtlijn voor Vlaanderen' te implementeren, o.a. welke organisaties referentiepersonen willen aanspreken om opleidingen te geven, welke initiatieven om de praktijkrichtlijn te promoten, contacten met Logo en SEL, ...
  - o De referentiepersonen werden ieder minstens tweemaal **telefonisch gecontacteerd** (mei 2011; oktober 2011) vanuit het EVV om concrete vragen te beantwoorden, actuele zaken terug te koppelen, ...
  - o Op vraag van de referentiepersonen werd, ter ondersteuning van het geven van vormingen, een **handleiding** opgesteld, welke ter beschikking wordt gesteld via het forum (zie document in appendix 2).
  - o Ter verdere **bekendmaking** van de referentiepersonen, werd de informatie beschikbaar op de website, geupdated. Een foto en korte omschrijving van de individuele beroepsactiviteiten werden toegevoegd. Eveneens werd een infobrief opgesteld, gericht aan hogescholen en universiteiten (zie ook 0).
  - o Twee referentiepersonen (Anneke Decoster en Karen Smets) hebben besloten, o.w.v. wijziging in job, hun **taak als referentiepersoon niet langer op te nemen**. De regio Aalst (Anneke Decoster) zal worden overgenomen door Kris De Pauw. De regio van Kris (Zenneland) wordt verder opgevolgd door Ann Huygh en Veerle Van der Niepen. Regio Antwerpen zal worden overgenomen door Edwina Mariën. Zij geeft haar regio Mechelen door aan Kim Stuyck. Kim zal dus regio Turnhout en regio Mechelen opvolgen, en met Edwina overleggen indien de werklust te hoog wordt.
- **Draaiboek Zorgpad⁷:**
- o Tijdens de periode februari – augustus werd het 'Draaiboek Zorgpad Valpreventie' **aangepast**, zoals besproken met de leden van de werkgroep Draaiboek Zorgpad tijdens de vergadering op 15-02-2011 (verslag, zie appendix 7). Tijdens de periode september – november werd via mail een laatste maal feedback gevraagd aan de leden van de werkgroep. Het draaiboek werd **gefinaliseerd** in december, en bezorgd aan het Vlaams Agentschap ter goedkeuring.
  - o Het EVV kreeg de vraag vanuit de regio Kempen om **ondersteuning** te bieden bij de opstart van een **transmuraal zorgpad**. Het Algemeen Ziekenhuis St. Dimpna te Geel is kandidaat om dit project op te starten en te proefdraaien in de **regio Geel**,

---

⁷ Leden werkgroep Draaiboek Zorgpad: KU Leuven/ EVV: Koen Milisen, Eddy Dejaeger, Kris Vanhaecht, Eva Van Gerven, Ellen Vlaeyen, Greet Leysens; UGent: Stefan Goemaere; WVK: Theo Hamblok; Domus Medica: Arlette Wertelaers; VA: Reinhilde Vaneckhoudt; Logo's: Oliver Wagner, Willy Smeulders; VVDG: Krista Goetvinck; VE: Leen De Coninck, Jonny Peeters; Axxon: Jan Tessier; SEL's-BOT: Nina van Roosbroek; SEL's: Wendy Coemans.

voorlopig afgebakend tot de gemeenten Geel, Meerhout, Laakdal, Herselt, Hulshout en Westerlo. Daarvoor wil het ziekenhuis een samenwerking aangaan met alle partners in de eerste- en tweedelijnsgezondheidszorg uit de regio Geel die bij de uitwerking van het zorgpad valpreventie kunnen betrokken worden. Logo Kempen ondersteunt dit initiatief door alle betrokkenen rond de tafel te brengen. Op 20-10-2011 vond een eerste bijeenkomst plaats, waarop prof. Milisen en Greet Leysens een korte toelichting gaven over het EVV en het draaiboek zorgpad valpreventie (zie presentatie en verslag in appendix 7). Vanuit het ziekenhuis en Logo Kempen zal in de periode november-december een schriftelijke rondvraag gebeuren bij organisaties uit de regio, om te peilen naar bereidheid tot actieve participatie in dit project. Begin 2012 wordt een beslissing genomen over het al dan niet opstarten van dit transmurale zorgpad.

- **Medewerking aan externe organisaties:**

- o Om de toepasbaarheid van de praktijkrichtlijn te bevorderen, ondersteunt het EVV Dr. Jan Van Damme, in samenwerking met **Medidoc**, bij de digitale operationalisering van de praktijkrichtlijn 'Valpreventie bij thuiswonende ouderen: Praktijkrichtlijn voor Vlaanderen'. Daarnaast werd op vraag van de SEL's de werkfiche van de praktijkrichtlijn aangereikt. Binnen de SEL's wenst men te kijken in welke mate dit kan worden opgenomen in het e-zorgenplan.
- o Naar aanleiding van de vraag van Vincent Moermans (referentiepersoon EVV), in kader van het projectplan **valincidentiemeting Wit-Gele Kruis Limburg**, gaf het EVV feedback op het projectvoorstel en het meldingsdocument voor valincidenten dat zal gehanteerd worden. (zie appendix 1).
- o Naar aanleiding van de vraag vanuit Logo's Limburg en Liesbet Bergen (referentiepersoon) in kader van het **project 'val niet'**, gaf het EVV feedback op de valagenda die door hen werd opgesteld en geïmplementeerd zal worden in regio Beringen. (zie appendix 1).

- **Vergoedingsmogelijkheden gezondheidswerkers:**

- o Binnen de **werkgroep Financiering**⁸ werd er verder gewerkt met het document 'Vergoeding voor gezondheidswerkers' bij het toepassen van een multidisciplinaire aanpak van valpreventie bij thuiswonende ouderen met verhoogd risico. Huidige mogelijkheden en tekorten dat vanuit het vorige werkjaar werd opgesteld. Dit document werd geupdated m.b.t. de ergonomienclatuur en de regelgeving rond Geïntegreerde dienst voor thuisverzorging (GDT) (zie document in appendix 8). Het document werd ter bespreking voorgelegd aan het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid.
- o Op 23-06-2011 had het EVV een overleg met dhr. Dirk Dewolf, Adjunct-Kabinetschef van Vlaams minister van **Welzijn, Volksgezondheid en Gezin**, Jo Vandeurzen. Tijdens dit overleg werd de werking van het EVV en de realisaties in de voorbije jaren besproken. Alsook werden de vergoedingsmogelijkheden voor gezondheidswerkers aangehaald en besproken. Vanuit het Kabinet werd voorgesteld voor om dit

---

⁸ Leden werkgroep Financiering: KU Leuven/EVV: Koen Milisen, Eddy Dejaeger, Ellen Vlaeyen, Greet Leysens; BVGG: Ivan Bautmans; Domus Medica: Arlette Wertelaers; Ugent: Dirk Cambier, Stefan Goemaere; VE: Jonny Peeters, Leen De Coninck; WVVK: Theo Hamblok; Referentiepersoon: Edwina Mariën; VA: Reinhilde Van Eeckhoudt.

document te agenderen op het samenwerkingsplatform. Hiervoor werd contact opgenomen met het Vlaams Agentschap. Daarnaast werd er aangehaald dat de SEL's voorlopig vanuit de overheid geen officiële taken toegewezen gekregen hebben in verband met val- en fractuurpreventie. Uiteraard is de samenwerking met alle SEL's wenselijk, gezien er bij een multidisciplinaire aanpak vaak nood is aan coördinatie en overleg, en SEL's hierin een actieve rol kunnen spelen. Daarom werd er voorgesteld om - in naam van de minister - een rondzendbrief te versturen naar alle SEL-voorzitters betreffende de verduidelijking van de opdrachten van de SEL's in het kader van val- en fractuurpreventie. Een ontwerp voor rondzendbrief werd bezorgd aan het Vlaams Agentschap, voorlopig werd deze echter nog niet verspreid.

3.2 Ouderen in de Residentiële zorg

Doelstelling

- Finaliseren van 'Valpreventie in Woonzorgcentra: Praktijkrichtlijn voor Vlaanderen';
- Opstellen implementatieplan.

Actieplan

Een intervisie zal georganiseerd worden voor de woonzorgcentra die deelnamen aan de haalbaarheidsstudie. Op basis van hun feedback kan de praktijkrichtlijn 'Valpreventie in Woonzorgcentra: Praktijkrichtlijn voor Vlaanderen' aangepast worden waar nodig. De werkgroep Residentiële setting zal een eerste keer samenkomen om een implementatieplan in de woonzorgcentra op te stellen, welk in 2012 zal worden uitgevoerd.

Resultaten

- In september heeft het EVV een eerste overleg m.b.t. ondersteuning bij de **digitale operationalisering van de praktijkrichtlijn** in samenwerking met externe partner, Dr. Jef Steenackers (expertise met o.a. Integonetwerk).
- Vanaf augustus werd '**Valpreventie in Woonzorgcentra: Praktijkrichtlijn voor Vlaanderen**' gefinaliseerd o.b.v. de intervisie, de resultaten van de haalbaarheidsstudie en een update van de literatuur (zie ook 2.2). De finale versie van de praktijkrichtlijn werd via mail van feedback voorzien door de leden van de werkgroep Residentiële setting.
- In december 2011 werd 'Valpreventie in Woonzorgcentra: Praktijkrichtlijn voor Vlaanderen' **gefinaliseerd** en verzonden naar Acco, verder werd ze ook online beschikbaar gemaakt voor het ruime publiek via www.valpreventie.be.
- De vergadering werkgroep Residentiële setting ter bespreking van **implementatiestrategieën** voor de praktijkrichtlijn werd uitgesteld naar een later tijdstip (2012). Dit omwille van de opname van de praktijkrichtlijn voor de woonzorgcentra in het kader van de Week van de Valpreventie.

Convenanthouders 2011

Het werkjaar 2011 van het EVV betreft een verlenging van het convenant dat de Vlaamse Regering op 5 december 2008 goedkeurde tussen de Vlaamse Gemeenschap en het EVV. De Vlaamse Overheid lanceerde begin dit jaar een nieuwe oproep voor het sluiten van een beheersovereenkomst met een partnerorganisatie in het kader van het preventieve gezondheidsbeleid: Vlaamse partnerorganisatie voor val- en fractuurpreventie bij ouderen. Het EVV tekende in op deze oproep, en op 30-03-2011 werden volgende documenten ingediend:

- Formulier indienen van een dossier in het kader van de oproep EVV, (zie appendix 10);
- Voorstelling EVV;
- Meerjarenbeleidsplan en –begroting EVV 2012-2016;
- Jaarplan en – begroting eerste werkjaar EVV 2012;
- Kopie huidig statuut EVV 2008-2011;
- Kopie nieuw statuut EVV in het kader van de oproep.

Na feedback, werden de nodige aanpassingen doorgevoerd, waarop het dossier een 2^e maal werd ingediend op 27-06-2011. Op 16-12-2011 werd de oproep door de Vlaamse Regering goedgekeurd. Het EVV betreft vanaf 01-01-2012 een samenwerkingsverband tussen acht verschillende partners in Vlaanderen. VIGeZ was reeds van bij aanvang een externe partner van het EVV, maar treedt vanaf 2012 toe als partner in het samenwerkingsovereenkomst. De partners worden weergegeven in Tabel 1.

Tabel 1: Overzicht partnerorganisaties en afgevaardigden EVV in kader van samenwerkingsverband

Partnerorganisatie	Afgevaardigden
KU Leuven <i>Katholieke Universiteit Leuven</i>	- Centrum voor Ziekenhuis- en Verplegingswetenschap (CZV): Prof. dr. Koen Milisen (voorzitter EVV) - UZ Leuven: Centrum voor valproblematiek Prof. Dr. Eddy Dejaeger - UZ Leuven: Centrum voor Metabole Botziekten Prof. Dr. Steven Boonen
UGent <i>Universiteit Gent</i>	- Vakgroep Revalidatiewetenschappen en Kinesitherapie: Prof. Dirk Cambier - Vakgroep Inwendige Geneeskunde: Dr. Stefan Goemaere
WVVK vzw <i>Wetenschappelijke Vereniging van Vlaamse Kinesitherapeuten</i>	- Dhr. Theo Hamblok - Dhr. Fons De Schutter
WVVV <i>Wetenschappelijke Vereniging voor Verpleegkunde en Vroedkunde</i>	- Dhr. Koen Van den Bossche - Dhr. Jef Adriaenssens
VE vzw <i>Vlaams Ergotherapeutenverbond</i>	- Mevr. Leen De Coninck - Dhr. Jonny Peeters
Domus Medica vzw <i>Vereniging van huisartsen</i>	- Dr. Arlette Wertelaers

BVGG <i>Belgische Vereniging voor Geriatrie en Gerontologie</i>	- Prof. dr. Ivan Bautmans - Prof. dr. Nele Van Den Noortgate
VIGeZ <i>Vlaams Instituut voor Gezondheidspromotie en Ziektepreventie</i>	- Mevr. Heleen Lyphout - Mevr. Linda De Boeck - Mevr. Annemie Peeters

Tijdens de convenanthoudersvergadering van 22-02-2011 (11u-13u) werd het jaarrapport 2010, het jaarplan en begroting 2011 en de nieuwe oproep 2012-2016 besproken (zie verslag in appendix 10). De verschillende werkgroepen werden overlopen. In kader van het luik 'fractuurpreventie bij thuiswonende ouderen (≥ 65 jaar) met een verhoogd valrisico' in 'Valpreventie bij thuiswonende ouderen, een praktijkrichtlijn voor Vlaanderen', waarin toediening van calciumsupplementen en vitamine D wordt besproken, lichtte Prof. Boonen tijdens deze vergadering volgend artikel toe: Bolland et al. (2010). Effect of calcium supplements on risk of myocardial infarction and cardiovascular events: meta-analysis. *BMJ*, 341: c3691 doi: 10.1136/bmj.c3691. Er werd geconcludeerd dat de praktijkrichtlijn voor de thuiszorg de juiste informatie m.b.t. calciumsupplementen en vitamine D bevat, met name: dagelijks 800 IE vitamine D en 1500 mg calcium totale daginname (voeding + supplement). Dit artikel is dus geen aanleiding tot eventuele wijziging van de praktijkrichtlijn 'Valpreventie bij thuiswonende ouderen: Praktijkrichtlijn voor Vlaanderen'.

De te herwerken documenten in kader van de oproep werden in de periode april - mei ter feedback⁹ digitaal voorgelegd aan de convenanthouders. De stafmedewerkers bundelden de suggesties en bedenkingen.

Tijdens de convenanthoudersvergadering van 06-12-2011 (12u-14u) werd het jaarrapport en de stand van zaken van het werkjaar 2011 overlopen. Verder werd de goedkeuring van de oproep van het VA voor het verdere bestaan van het EVV voor de komende 5 jaren (2012-2016) besproken en werd het jaarplan voor het eerste werkjaar 2012 overlopen. Nadien werden er nog enkele variapunten besproken, zoals de goedkeuring van het doctoraatsproject van Ellen Vlaeyen, de toewijzing van de functie ondervoorzitter EVV aan Prof. Dr. Eddy Dejaeger en enkele wetenschappelijke artikels. Voor de uitgebreide verslaggeving, zie appendix 10.

⁹ Zoals bepaald in het convenant en het huishoudelijk reglement van het EVV, hebben de convenanthouders recht op een honorarium en een onkostenvergoeding voor hun bijdrage aan de werking van het EVV. Voor de berekening van honoraria en onkosten werd er overeengekomen dat volgende bedragen worden uitbetaald:

- €45 per bijgewoonde vergadering (exclusief de reiskosten);
- persoonlijk berekening van de reiskosten o.b.v. aantal kilometers tussen vertrek- en vergaderlocatie;
- €45 per gegeven schriftelijke feedback via e-mail op doorgestuurde documenten;
- €15 voor elk degelijk antwoord op een helpdeskvraag; [Degelijk antwoord = antwoord dat voldoende onderbouwd is (vb. wetenschappelijk en/of klinisch) en kan gebruikt worden als antwoord op het geheel of een deel van de gestelde helpdeskvraag. Antwoorden zoals "ja", "nee", "ik weet het niet", ... of antwoorden die verwijzen naar artikels of bijlagen waaruit het antwoord nog moet gedistilleerd worden, worden in de regel niet vergoed.]